

„PODÍVEJTE SE DO TRÁVNÍČKA“

Letos vyšla nová Pravidla českého pravopisu – a konečně také začal v mohutných sešitech vycházet velký Slovník spisovného jazyka českého, který se na dlouhá desetiletí stane pokladnicí naší mateřštiny. Radujeme se nad tím; neboť obě tyto závažné příručky jsou svědectvím nesmírného bohatství našeho jazyka, jeho stále se prohlubující a zjemňující tvárnosti, výrazové přesnosti a vytříbenosti. Naše řeč je nejdrahocennějším nástrojem prostého člověka i básníka, každého Čecha.

Ve vývoji našeho jazyka je vydání těchto stejně závažných jako závažných pomůcek důležitým mezníkem. Ale to nemění takřka nic na skutečnosti, že stále ještě a nadlouho do budoucnosti bude nám vedle nich stejně dobře sloužit Vášův-Trávníčkův Příruční slovník jazyka českého, vzniklý už před bezmála třiceti lety – a jehož nové další vydání by bylo jen vítáno.

„Podívejte se do Trávníčka“ – tak charakterizoval před deseti lety Jan Drda význam tohoto slovníku.

Vždyť v naší rozkošaté mateřštině jsou a budou vždy jistá úskalí, v nichž potřebujeme spolehlivého lodivoda. Pro akademika Františka Trávníčka, autora dvoudílné „Mluvnice jazyka českého“, která vedle jeho podílu na všech pracích, zakotvujících normy naší mateřštiny, představuje jeho největší životní práci, nemůže být krásnějšího uznání nad tuto živou a neustálou potřebu jeho díla.

K sedmdesátým narozeninám, jichž se dožil akademik

KRESLIL O. ŠTEMBERA

František Trávníček (roddák ze Spešova na Moravě) 17. srpna jako rektor brněnské university a poslanec NS, to bylo už znovu a po zásluze oceněno: František Trávníček se stal dovršitelem díla svého učitele Jana Gebauera a jeho vědecké školy. Jeho životní práce není jen plodem nesmírné píle a velkého zápalu; vychází také z hlubokých kořenů moderně chápáného slovanského jazykozpytu. Třebaže vlastním pracovním polem Františka Trávníčka nebyla přímo slavistika a slovanský jazykozpyt, stala se mu staroslověnština jako společný prázdklad velkého historického pohybu Slovanstva na úsvitu jeho dějin, vzešlého z někdejší oblasti Velkomoravské říše, oním rozhodujícím východiskem, které jej zařadilo i mezi nejpřednější představitele slavistiky.

V malém příležitostném dílku „Příspěvky k česko-ruským stykům“, vydaném v Brně brzy po osvobození naší vlasti r. 1946, se akademik František Trávníček vyznal, jak ve své jazykovědné práci hledal a konečně našel její hluboký, dějinný smysl také z hlediska nových potřeb současnosti. Vzpomíná tu zejména profesora leningradské university A. A. Šachmatova, který jako obzvláště nadaný jazykozpytec, vyzbrojený zaslíbenou znalostí všech slovanských jazyků, ukázal na velké přednosti Gebauerova díla i na jeho tehdejší mezery a nedostatky.

Jestliže František Trávníček tu dodává, že Šachmatov mu dal podnět k dalšímu zkoumání jevů Gebauerem již probádaných či otázek nových, pak vliv ruského učenice tím více vynikl. V naší živé, stále se obohacující mateřštině, bude tak žít Trávníčkovu dílo trvale.

JAROSLAV REJZEK

OSUDY DOBRÉHO VOJÁKA ŠVEJKA VE SVĚTOVÉ VÁLCE

35

Podle Jaroslava Haška vypravuje a ilustruje Jos. Lada

1. Pak se šlo dále až do poledne. Najednou se na kraji lesa objevil důstojník na koni; jel tryskem proti Ságnerovi a řval: „Welches Regiment? Wohin führen Sie das? Aber meine Herren! Das ist doch falsche Richtung! Ich habe doch links befehlen!“ a ujížděl zase zpátky. Hejtman popohnal koně za ním, hlásil se a prosil bližší rozkazy. Rozpoznal, že je to velitel brigády. Dědek opakoval: „Ich hab doch links befehlen!“ a když hejtman zasalutoval: „Zum befehl, Herr Oberst!“, starý opičák na něho zařval: „Herr Hauptmann! Merken Sie sich für immer Oberst-Brigadier!“

2. Hejtman Sagner pomyslel si něco o idiotství a dal vojákům na trůn brigadieru delší rast. Potom nařídil svou armádu trochu nalevo a táhlo se dál. Ale nikdo nemyslel, že jejich vorhut jde starým směrem a že by se měl stáhnout. Kadet Biegler jako velitel špice čekal, brzo-li se objeví nepřítel. Za kadetem šel Švejk s jedním vojákem: „Ve dvou se nám to bude líp a spíš se ubráníme, dyby nás chtěl někdo vobrat,“ povídá voják. „Máš flintu nabitou?“ – „Nemám,“ odpověděl Švejk. „s tím nejní žádná hračka; veme to někdo do pazourů, hraje si s tím a bác!, máš ji najednou v břiše!“

3. „A zabloudit, kamaráde,“ pokračoval Švejk, „můžeš i v Praze. To jsem znal někdyho Haldu. Von dělal kotle u Rinkofrů, bydlel na Smíchově a holku měl namluvenou až v Bunech. Chodil s ní tancovat ke Kutlko-vům. A jednou se tam vopil, protože se rozhněval s holkou, a jde domů. Přijde na Václavák a ptá se policajta, kudy má jít na Smíchov. A policajt mu řek: „Račte stále rovně po těch kolejkách,“ a von ten Halda šel, až už nemoh a tak si na chvíli sed. A v tom ho tahá někdo za límec; vteřel voči a vidí ajznboňáka, kerej na něj křičí: „Lezte dolů! Chcete spadnout pod vlak?“

4. „A teprve teď ten Halda poznal, že zabloudil: bylo už ráno a von seděl na šraňku u vínohradského nádraží a spal. Tak se mizdá, že nikdo nejde před náma a nikdo za náma.“ Byla to pravda. Kadet Biegler se dal podle mapy pěšinou napravo a batalion, jak víme, šel jinudy. Švejkovu kamarádu spadlo srdce do kalhot: „Vidíš, pitomo; kecáš a zabloudili jsme; pojď, vrátíme se k těm kanonýrům na týlouce. Vono bude už poledne a mohli by mít akorát menáž.“ Švejk souhlasil: „Samí bojovat nemůžem, musíme se někam přidat,“ a šli zpět. Velitelem půlbaterie byl mladý nadporučík, na štěstí Čech.

5. Když mu Švejk hlásil, že jsou verbindung od 6. batalionu 91. pluku a že ztratili špici, vorhut i batalion, rozřehal se: „Počkejte, kluci, vy si to vypijete. Kam jste to čuměli, co? Ježíšmarjá, chlapi, vždyť vás za to dají zastřelit!“ – „Poslušně hlásím,“ ujal se slova Švejk, „pane oberlajtnant, že my jsme si plně vědomi vážnosti situace. Vono ztratit v poli svůj regiment není žádná maličkost. Voják má vždycky myslet, aby prapor regimentu pokryl novou slávou. Když jsem byl aktiv, tak byl u nás nákej hejtman Mucek. Von byl hrbatej, ale dělal v Srbsku vyzvědače a za to ho udělali hejtmanem...“

6. A ten hejtman Mucek vždycky, když byl velkej übung, dal každému muži napakovat dvě stě padesát vestrejš a potom, když bylo po srážce a byl rast, dal si verbindung zavolat a říkal jim: „Víte, co je to morálka? Morálka není, když máte dvě stě vestrejš a lezete s hlavou dolů jako svině a nadáváte, vy čoudy zelený, svému zeměpánu. Abtreten! Morgen zum Rapport!“ Pane oberlajtnant, my jsme se ztratit nechťeli a nechceme armádu zeslabovat vo sílu svejch dvou kverů; poslušně hlásím, abysme byli přijati k vaší baterii na menáž, chleba a fasung. Lehnung vod vás nechceme!“